

Прогресс, 1993. – 450 с. 7. **Сидоров В. Н.** Профессиональная деятельность социального работника: ролевой подход: [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений]. – Винница: «Глобус-пресс», 2006. – 408 с. 8. **Федоренко Р. П.** Тренінг консультативних навичок / Р. П. Федоренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 6. – С. 26–45.

УДК 378.091.12.011.3 - 051:78.071

Регіна Савченко

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА ДНЗ

Савченко Р. А. Професійна спрямованість міжпредметних зв'язків у формуванні музично-педагогічної компетентності майбутнього керівника ДНЗ.

У статті аналізується сутність поняття «міжпредметні зв'язки» у формуванні музично-педагогічної компетентності майбутнього музичного керівника, визначається їх роль у професійній спрямованості навчання та класифікація за можливими видами – інтеграцією та координацією.

Ключові слова: міжпредметні зв'язки, професійна спрямованість, інтеграція, координація.

Савченко Р. А. Профессиональная направленность межпредметных связей в формировании музыкально-педагогической компетентности будущих музыкальных руководителей ДУЗ.

В статье анализируется суть понятия «межпредметные связи» в формировании музыкально-педагогической компетентности будущих музыкальных руководителей ДУЗ, определяется их роль в профессиональной направленности обучения и классификация по возможным видам – интеграции и координации.

Ключевые слова: межпредметные связи, профессиональная направленность, интеграция, координация.

Savchenko R. A. Intersubject relations in the professionally-oriented disciplines teaching of future musical tutor.

In this article the author analyzes the concept of «intersubject links» in musical pedagogical competence of future musical tutor formation, determines their role in the foreign language teaching process and the system of classification – integration, coordination.

Key words: intersubject links, professional medical training, integration, coordination.

В останнє десятиріччя зміни в характері навчання відбуваються в контексті глобальних освітніх тенденцій, які зумовлюють необхідність урахування впливу новітніх педагогічних технологій, орієнтації на активне засвоєння людиною способів пізнавальної діяльності, підвищення значущості особистості індивідуума, забезпечення можливостей його саморозкриття. Серед шляхів реформування освіти – вдосконалення змісту музично-педагогічної компетентності майбутніх педагогів дитячих навчальних закладів – музичних керівників. Педагогічні технології мають забезпечувати варіативний компонент музично-педагогічної підготовки особистості майбутнього педагога, дозволяють ефективно використовувати інноваційні та науково-методичні досягнення у професійному становленні. Водночас не менш важливим є професійна значущість набутих знань. У сучасному навчальному процесі спостерігається багатогранність вияву міжпредметних і міжнаукових зв'язків, що визначаються змістом навчального матеріалу, навичками та вміннями, що необхідно сформувати у майбутніх фахівців. Міжпредметність в освіті є умовою і засобом комплексного підходу до виховання, навчання та розвитку особистості студента. Це пояснюється тим, що на міжпредметній основі формується сучасна картина всесвіту, яка є базою наукового спостереження світу. Серед проблем міжпредметних зв'язків слід виокремити питання їх професійної спрямованості.

Проблему міжпредметних зв'язків і професійної спрямованості в різних галузях навчання вивчали М. Борисенко, Л. Вороніна, О. Дубинчук, Н. Лошкарьова, В. Паламарчук, Л. Савельєва, В. Федорова. Використання міжпредметних зв'язків у фаховій підготовці

майбутнього педагога, зокрема вчителя музики, досліджували Н. Гребенюк, А. Єрьомкін, Т. Іванченко, С. Іларіонов, В. Кирилов, Г. Первушина, В. Штешенко, О. Щолокова. Результати цих досліджень дають підставу стверджувати, що використання міжпредметних зв'язків у процесі підготовки фахівців може значно підвищити її ефективність. Що ж стосується дослідження проблеми професійної спрямованості міжпредметних зв'язків у формування музично-педагогічної компетентності майбутніх музичних керівників ДНЗ, то такі дослідження в педагогіці практично не проводилися.

Мета статті полягає у висвітленні проблеми професійної спрямованості міжпредметних зв'язків у формуванні музично-педагогічної компетентності (МПК) майбутніх музичних керівників ДНЗ та визначенні шляхів її розв'язання.

У формування МПК музичного керівника було покладено ідею професійної спрямованості міжпредметних зв'язків, що охоплювала дисципліни музичного циклу – музично-теоретичні та виконавські, на рівні вимог професії музичного керівника. Інша позиція щодо професійної спрямованості міжпредметних зв'язків пов'язувалася з усвідомленням процесів та особливостей розвитку особистості дитини дошкільного віку у контексті змісту різних навчальних дисциплін, що опановують майбутні музкерівники. Спираючись на принципи гуманістичної педагогіки, найвищою цінністю якої вважається конкретна людина з її внутрішнім простором, самореалізацією та саморозвитком, кожен викладач ВНЗ на основі змісту своєї дисципліни повинен формувати у студентів погляд на майбутню професійну діяльність як ту, що сприяє розвитку іншої людини. Цілеспрямована орієнтація майбутніх музкерівників на взаємодію з дошкільниками у просторі музично-педагогічної діяльності задля розвитку дітей та їх особистісного зростання, дозволяє розглядати будь-яку дисципліну в контексті загальної професійної діяльності і забезпечує трансформацію одного виду діяльності студентів (навчально-пізнавальний) в інший – професійний (А. Вербицький, І. Лернер, Н. Сахарова, В. Оконь). Орієнтуючи студентів на різноманітні способи взаємодії з дітьми в їхній майбутній професійній діяльності, кожна музична дисципліна озброює їх конкретними технологіями та рішенням актуальних для розвитку дитини проблем, що збагачує методичне поле майбутнього музкерівника, підвищує його особистісний МПК. При цьому професійна підготовка, зорієнтована на сучасну практику освіти, посилює особистісно-сміслові значення одержуваних знань, а професійно-педагогічна спрямованість навчання майбутнього музичного керівника виражається в ціннісному ставленні до педагогічної діяльності, стійкому інтересі, потребі займатися нею. Ціннісне ставлення дозволяє проектувати зміст професійної діяльності і перспективу власного розвитку.

Міжпредметні зв'язки реалізують наступність у музичному навчанні. Прикладом цього має стати вчення І. Павлова про вищу нервову діяльність, згідно з яким кожний утворений тимчасовий зв'язок або умовний рефлекс неминуче включається у сформовану раніше систему тимчасових зв'язків. Наступність передбачає тісний взаємозв'язок окремих компонентів, змісту, форм, методів і засобів навчання на різних етапах і щаблях, який сприяє розв'язанню завдань професійного зростання і всебічного розвитку студентів, оволодінню ними системою знань, перетворенню професійних умінь на навички, уникненню невинуватих повторів навчального матеріалу. Вона припускає осмислення навчального матеріалу, що вивчається раніше, на більш високому рівні, підкріплення наявних знань новими, завдяки чому підвищується якість засвоєння знань, умінь і навичок та скорочується час на їх засвоєння. Встановлення міжпредметних зв'язків, на думку С. Батишева, повинно здійснюватися як шляхом аналізу елементів структури знань з кожної дисципліни, так і аналізу змісту дисциплін задля уніфікації методик вивчення подібних елементів у різних курсах. Ураховуючи розподіл навчального матеріалу в часі, міжпредметні зв'язки можуть бути передуючими, під якими розуміють раніше вивчений матеріал із суміжних предметів, необхідний для вивчення окресленого предмета; супутніми, за яких у суміжних дисциплінах одночасно засвоюються одні й ті ж теми або поняття; перспективними – включення навчального матеріалу, який буде вивчатися в майбутньому в суміжних курсах [1, с. 217].

Міжпредметні зв'язки музичних дисциплін у процесі фахової підготовки музичного керівника ми розуміємо як суб'єкт-суб'єкту взаємодію викладачів і студентів у процесі навчання, що передбачає єдність цілей, функцій, змістових і структурних елементів навчальних дисциплін, сприяє узагальненню, систематизації і міцності музично-педагогічних знань і

формуванню узагальнених професійно-музичних умінь та навичок, забезпечує формування цілісного наукового світогляду і професійно-значущих якостей майбутнього фахівця. Професійна спрямованість міжпредметних зв'язків музичних дисциплін підвищує якість фахової підготовки майбутнього музикера: забезпечує цілісність розвитку музичного мислення як системотворчого чинника в процесі формування МПК (ціннісних орієнтацій, професійно значущих якостей, комплексу знань, умінь, навичок); усвідомлення студентами ролі та місця музичних знань і умінь у педагогічній діяльності, мотивацію необхідності їх комплексного, інтеграційного використання; зростання самостійності студентів під час виконання практичних завдань. Нарешті, різнобічні міжпредметні зв'язки, що виявляються в музичному навчанні, спроможні відображати специфіку естетичної природи музики.

З-поміж видів професійної спрямованості міжпредметних зв'язків науковці (П. Кулагін, І. Зверев, В. Максимова та ін.) виокремлюють координацію та інтеграцію. Інтеграція – об'єднання кількох навчальних дисциплін в одну, у якій наукові поняття пов'язані загальним змістом і методами викладання. Це процес і результат створення нерозривно зв'язаного, єдиного і цілісного в навчанні – здійснюється через злиття в одному синтезованому курсі елементів різних навчальних предметів, злиття наукових понять і методів викладання різних дисциплін у загальнонаукові поняття й методи пізнання, комплексування і підсумовування основ наук у розкритті міжпредметних навчальних проблем; це процес зближення і зв'язку наук, що відбувається водночас із процесами їх диференціації [2]. Міжпредметна інтеграція може відбуватися у процесі поєднання дисциплін із провідним змістовим компонентом «знання» (методика музичного виховання дітей, музична література, сольфеджіо, гармонія, аналіз музичних форм) з дисциплінами, провідним змістовим компонентом яких є «уміння й навички» (основний інструмент, диригування, вокал) [3]. Тобто інтеграція може відбуватися в чотирьох напрямках: між музично-теоретичними та виконавськими дисциплінами; між музично-теоретичними та методикою; між виконавськими дисциплінами та методикою; між музично-теоретичними, виконавськими та методикою музичного виховання дітей. Міжпредметні зв'язки музичних дисциплін у процесі фахової підготовки студентів мають забезпечуватися шляхом створення і впровадження в навчальний процес інтегрованого навчального курсу. У нашому дослідженні методика музичного виховання викладалася в тісному зв'язку з дисциплінами музично-теоретичного та виконавського напрямку, зумовлюючи у такий спосіб інтегровану професійну підготовку майбутнього фахівця. Модель підготовки компетентного музичного керівника передбачає домінуючу роль дисципліни «Теорія і методика музичного виховання дітей», яка виконує функцію інтеграції всіх музичних дисциплін: музично-теоретичного та виконавського блоків; групових та індивідуальних занять; забезпечує засвоєння методів та форм викладання музики у всіх видах практичної діяльності (музично-ритмічній, співах, слуханні музики, грі на елементарних музичних інструментах). Отже, інтеграція постає вищим ступенем міжпредметних зв'язків, що забезпечує поєднання знань та умінь в єдине ціле – нове інтегроване знання. Побудова занять курсу методики з систематизованим перенесенням інформації, що викликає міжсистемні асоціації, має реалізовуватися в межах чинного навчального плану. Здійснювання взаємозв'язків не вимагатиме додаткового навчального часу, а, навпаки, має економити його й розкриватиме резерви підвищення ефективності всієї роботи з формування професійних навичок студентів, виховання їхньої самостійності й пізнавальної активності.

Координація – інший, ретельно розроблений взаємозв'язок навчальних дисциплін, узгодження навчальних програм за суміжними предметами з огляду на спільність трактування досліджуваних понять, явищ, процесів і часу їхнього вивчення, що сприяє інтеграції знань. Кожна навчальна музична дисципліна характеризується своєрідністю тих конкретних завдань, які розв'язує, а саме: на лекційних заняттях з музично-теоретичних дисциплін: музичної літератури, гармонії, поліфонії, аналізу музичних форм – подається інформація, висуваються проблеми, формуються провідні положення та закономірності; практичні заняття з виконавських дисциплін: основного інструмента, акомпанементу, вокалу, диригуванню – сприяють оволодінню методикою використання нового матеріалу, закріплюють знання і створюють комплекс навичок. Під міжпредметною координацією ми розуміємо постійний динамічний багатосторонній зв'язок у навчанні методики музичного виховання і фахових дисциплін. Вона допомагає студенту краще зрозуміти взаємозалежність речей і подій у глобалізованому світі, сприяє цілісному сприйняттю

навколишнього середовища, створює умови для актуалізації знань студентів у різних галузях, спонукає до пошуку нової інформації, надає змогу кожному студенту відчувати себе дослідником. Системоутворювальним чинником використання міжпредметних зв'язків у процесі фахової підготовки студентів має стати взаємодія викладачів різних дисциплін, яка дозволить реалізовувати комплексне, системне засвоєння студентами музичного мистецтва, що забезпечить формування у їхній свідомості цілісного уявлення про художній усевіт, системних світоглядних позицій у галузі загальної художньої і музичної культури. О. Щолокова визначила умови використання міжпредметних зв'язків, а саме:

- постановка теоретичних проблем та їх зіставлення з конкретними завданнями різних предметів;
- визначення спільних методів викладання і їх упровадження в методичну підготовку;
- зближення навчального матеріалу різних дисциплін;
- створення ситуацій емоційно-асоціативного збагачення і їх використання в навчанні [4, с. 129].

Узагальнюючи вищесказане, нами виокремлено такі напрями реалізації професійної спрямованості міжпредметних зв'язків, а саме:

- поєднання кількох музично-теоретичних дисциплін (музична література, сольфеджіо, гармонія, аналіз музичних форм) та виконавських (спеціальний та додатковий музичний інструмент, вокал, диригування) у єдиний інтегрований курс «Теорії і методики музичного виховання дітей»;
- посилення координації між курсом «Теорії і методики музичного виховання дітей» та музично-теоретичними та виконавськими дисциплінами, що забезпечуватиме фахову підготовку майбутнього музичного керівника шляхом узгодження навчальних планів і програм.

Для реалізації цієї умови в методику формування МПК вжито заходів, які посилювали професійну спрямованість міжпредметних зв'язків музично-теоретичних та виконавських дисциплін з методикою музичного виховання дітей (див. табл. 1.).

Таблиця 1.

Координація музичних дисциплін

<i>Музичні дисципліни</i>	<i>Професійна спрямованість</i>
Основний музичний інструмент	Поглиблене вивчення інструментальних творів з розділу «Дитяча музика», ескізне проходження творів із програми музичного розвитку дошкільників.
Акомпанемент	Розширення пісенного та музично-ритмічного репертуару для дошкільників за рахунок внесення творів сучасних авторів; підбір акомпанементу в імпровізаційній манері.
Вокал	Поглиблене вивчення вокальних творів з розділу «Дитяча музика», ескізне проходження творів пісенного репертуару для дошкільників.
Диригування	Використання диригентської техніки з методикою роботи з дитячим хоровим колективом: поєднання диригентського жесту із співом і грою на інструменті; перерозподіл уваги під час виконання із зверненням до дитячої аудиторії.
Історія музики	Поглиблене вивчення музичних творів різних жанрів, які внесені до програми музичного розвитку дошкільників.
Сольфеджіо	Читання з листа, сольфеджування та транспонування пісень дитячого репертуару різних вікових груп з програми музичного розвитку дошкільників.
Гармонія	Гармонізація мелодій та підбір акомпанементу до пісенного репертуару (типи акомпанементу); активізація творчості студентів на основі елементів твору; гармонійний аналіз акомпанементу дитячих пісень.
Аналіз музичних творів	Аналіз (образний, стильовий, структурний) вокальних та інструментальних музичних творів з розділу «Слухання музики» програми «Я у світі» або інших.

Аналіз змісту таблиці дозволяє дійти висновку про те, що реалізація між предметних зв'язків забезпечує:

- поєднання роботи в класі спеціального музичного інструмента з поглибленим вивченням інструментальних творів з розділу «Дитяча музика», ескізне проходження творів з репертуару програми музичного розвитку дошкільників; розширення діапазону пісенного та музично-ритмічного репертуару для дошкільників за рахунок включення творів сучасних авторів, добір акомпанементу в імпровізаційній манері – у класі акомпанементу;

- поглиблене вивчення вокальних творів з розділу «Дитяча музика», ескізне проходження творів пісенного репертуару для дошкільників;

- використання диригентської техніки з методикою роботи з дитячим хоровим колективом: поєднання диригентського жесту із співом та грою на інструменті; перерозподіл уваги під час виконання із зверненням до дитячої аудиторії;

- поглиблене вивчення музичних творів різних жанрів, які внесені до програми музичного розвитку дошкільників;

- читання з листа, сольфеджування та транспонування пісень дитячого репертуару різних вікових груп із програми музичного розвитку дошкільників;

- гармонізація мелодій та підбір акомпанементу до пісенного репертуару (типи акомпанементу); активізація творчості студентів на основі елементів твору; гармонійний аналіз акомпанементу дитячих пісень;

- аналіз (образний, стильовий, структурний) вокальних та інструментальних творів з розділу «Слухання музики» програми «Я у світі» або іншої.

Отже, професійна спрямованість міжпредметних зв'язків у процесі навчання дозволяє не тільки активно впливати на особистість майбутнього музичного керівника, а й дозволяє удосконалювати його професійні знання, уміння, навички, поліпшувати фахову підготовку.

Література

1. Батышев С. Я. Научная организация учебно-воспитательного процесса / С. Я. Батышев. – [2-е изд.]. – М. : Высшая школа, 1975. – 448 с. **2.** Педагогічний словник / редкол.: М. Д. Ярмаченко, І. А. Язюн, В. М. Мадзігон, Н. Г. Ничкало, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинська та ін. ; за ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2000. – 516 с. **3. Тарарак Н. Г.** Міжпредметні зв'язки вокально-хорових дисциплін у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музики / Н. Г. Тарарак // Теорія та методика навчання та виховання: [зб. наук. праць] / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків: «ОВС», 2004. – Вип. 12. – С. 95–100. **4. Щолокова О. П.** Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / О. П. Щолокова. – К.: ІЗМН, 1996. – 170 с.

УДК 371.623.6

Люба Скалич

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Скалич Л. Й. Теоретичні аспекти професійної компетентності майбутнього вчителя.

У статті розкриваються загальні підходи до визначення поняття «компетентність» та «компетентнісний підхід» на сучасному етапі розвитку освіти в Україні, аналізуються проблеми підготовки вчителя до реалізації цього підходу в навчанні учнів.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, компетенція, професійна компетентність, компетентнісно зорієнтований підхід.

Скалич Л. И. Теоретические аспекты профессиональной компетентности будущего учителя.

В статье раскрываются общие подходы к определению понятия «компетентность», а также «компетентностный подход» на современном этапе развития образования в Украине, анализируются проблемы подготовки учителя к внедрению этого подхода к обучению учеников.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетентность, компетенция, профессиональная компетентность, компетентностно-ориентированный процесс.

Skalych L. J. Theoretical aspects of professional competency of future teacher.

General approaches to the definition of contents «competency» and «competency building approach» on the modern level of development of education in Ukraine are presented in the article. The problems of teacher training to the realization of this approach while teaching are also analysed.

Key words: competency building approach, competency, competence, professional competency, competency and orientated approach.

Сучасна педагогіка не обмежує змісту освіти лише формуванням знань та вмінь. Для того, щоб людина могла виконувати певний вид соціальної діяльності, необхідно, щоб вона знала ту галузь, у якій працюватиме, ті процеси, які там здійснюються, умови, у яких це відбувається,